

TEPELNÁ STABILITA α -OXIDHYDROXIDU ŽELEZITÉHO (GOETHITU)

TOMÁŠ HANSLÍK, KAREL BECHINĚ, JAN ŠUBRT, VLADIMÍR ZAPLETAL

Ústav anorganické chemie ČSAV, 250 68 Řež u Prahy

Došlo 2. 10. 1978

Byla sledována dehydratace suspenzí α -FeOOH (goethitu) ve vodě a xylenu při teplotách do 300 °C za tlaku nasycených par kapaliny. Jsou diskutovány odlišnosti v průběhu dehydratace a vlastnostech produktů v těchto prostředích a diskutován možný mechanismus děje.

ÚVOD

Dehydratací α -oxidhydroxidu železitého, syntetického nebo minerálu (goethitu) na α -oxid železitý (hematit) se zabývala řada autorů. Výsledky, publikované do roku 1949 jsou shrnuty v práci Smithe a Kidda [1]. Dehydratací ve vodném prostředí se dále zabývali Weffers [2], [3] a Butler a Isón [4], kteří však nedostatečně charakterizovali výchozí látky i získané produkty. Mechanismus tohoto děje není diskutován vůbec.

Dehydratací goethitu na vzduchu se zabývali Garcia a Gonzales [5], Lima de Faria [6], Mougin [7] a Derie [8]. Byla stanovena teplota, při které dehydratace probíhá, kinetika děje a závislost průběhu dehydratace na velikosti částic výchozího α -FeOOH. Pro dehydrataci α -FeOOH na vzduchu je charakteristické, že vzniklý α -Fe₂O₃ si zachovává původní jehlicovitý tvar částic α -FeOOH.

POKUSNÁ ČÁST

Chemikálie

Byl použit žlutý pigment Y-51 (Přerovské chemické závody, n. p.) extrahovaný vroucí vodou a vysušený ve vakuu. Identifikace pomocí RTG difrakce, Mössbauerovy a IČ spektroskopie potvrdila, že jde o fázově čistý α -FeOOH (goethit). Xylen p. a., Lachema Brno, destilovaný

Provedení experimentu

Pokusy byly prováděny v laboratorním autoklávu Thiedig AK 100 o obsahu 100 ml opatřeném magnetickým míchadlem, termočlánkem Ni—NiCr a manometrem. Autokláv byl zahříván elektricky s proporcionální regulací.

Bylo naváženo 10 g α -FeOOH, vloženo do autoklávu spolu s magnetickým míchadlem, přidáno 70 ml vody nebo xylenu a po uzavření byl autokláv zahříván vždy stejnou rychlostí na zvolenou teplotu (max. 8 min.) a po jejím dosažení byla zvolená hodnota udržována po dobu 1 h. Poté byl autokláv vyňat z elektrické pícky a ochlazen vodou. Pevný podíl byl odfiltrován, promyt, vysušen a analyzován. U pokusů prováděných v xylenu byl produkt před sušením promyt étherem.

Analýza produktu

Křivky DTA byly získány na běžné aparatuře vlastní konstrukce při konstantní rychlosti ohřevu $10^{\circ}\text{C}/\text{min}$ v korundovém kelímku, jako referenční materiál byl použit práškový korund. Teplota a difference teploty byla snímána cejchovanými termočlánky Ni—NiCr. Velikost plochy povrchu vzorků byla stanovena metodou podle Nelsena a Eggertseny upravenou Mangelem [9]. Mikroskopické snímky byly získány na el. mikroskopu JEOL JEM 100B. Fázové složení bylo stanoveno infračervenou spektrometrií a rentgenovou difraktometrií. Infračervená spektra byla snímána na mřížkovém, dvoupaprskovém spektrometru Beckman IR 20A v TiBr tabletách. RTG difraktogramy byly získány na přístroji fy Rigaku Denki, záření $\text{CoK}\alpha$ s Fe filtrem. Podrobná metodika fázové analýzy je popsána v práci [10].

VÝSLEDKY A DISKUSE

Byly provedeny dvě série pokusů, při nichž byl $\alpha\text{-FeOOH}$ dehydratován při konstantní teplotě ve formě suspenze jednak v destilované vodě, jednak v xylenu. Dehydratace v xylenu nahradila srovnávací pokusy na vzduchu, přičemž se lépe přiblížila způsobu provedení za hydrotermálních podmínek. Výsledky jsou uvedeny v tabulce I a II.

Tabulka I

Dehydratace $\alpha\text{-FeOOH}$ ve vodě, doba reakce 1 h

Teplota [$^{\circ}\text{C}$]	Fázové složení [%]		Obsah Fe [%]	Ztráta žih. [%]	Měrný povrch [$\text{m}^2 \cdot \text{g}^{-1}$]
	$\alpha\text{-FeOOH}$	$\alpha\text{-Fe}_2\text{O}_3$			
pův. vzorek	100	0	61,03	11,73	17,9
210	100	0	60,96	11,74	17,2
220	100	0	61,19	12,03	16,7
238	98	2	61,10	12,42	17,3
243	5	95	68,62	1,73	5,08
260	2	98	69,22	0,91	4,40
275	0	100	68,67	0,96	6,75

Tabulka II

Dehydratace $\alpha\text{-FeOOH}$ v xylenu, doba reakce 1 h

Teplota [$^{\circ}\text{C}$]	Fázové složení [%]		Obsah Fe [%]	Ztráta žih. [%]	Měrný povrch [$\text{m}^2 \cdot \text{g}^{-1}$]
	$\alpha\text{-FeOOH}$	$\alpha\text{-Fe}_2\text{O}_3$			
pův. vzorek	100	0	60,71	12,77	17,9
198	100	0	61,08	11,96	18,2
211	95	5	61,26	11,23	19,9
227	80	20	62,35	10,05	17,4
238	35	55	66,84	3,24	17,8
248	5	95	67,26	2,34	17,8
300	0	100	68,05	1,88	17,8

Z výsledků obou sérií pokusů vyplývá, že dehydratace ve vodě a v xylenu probíhá u α -FeOOH (goethitu) zcela odlišně. Dehydratace v xylenu je z hlediska vlastností produktu velmi podobná dehydrataci při ohřevu na vzduchu. Charakteristickými jevy jsou zde především vznik pórů a zachování vnějšího tvaru částic, a proto se i velikost plochy povrchu vzorku v průběhu dehydratace prakticky nemění (obr. 1—3).

Dehydratace ve vodě za tlaku nasycené vodní páry se vyznačuje tím, že k dehydrataci dochází při ostře ohraničené teplotě $241 \pm 2^\circ\text{C}$ a výsledný hematit se získává ve formě dobře vyvinutých krystalků nijak nesledujících tvar původních jehlicovitých částic α -FeOOH. Přitom jeho velikost plochy povrchu po dehydrataci se výrazně sníží. Toto nelze vysvětlit pouze změnou tvaru částic, ale zmenšením jejich počtu. Dá se předpokládat takový mechanismus, kdy v průběhu hydrotermální dehydratace ve vodě dochází k částečnému rozpouštění původních částic α -FeOOH (goethitu) a krystalizaci α -Fe₂O₃ (hematitu) z roztoku. Vzniklý α -Fe₂O₃ (hematit) je ve vodě stabilní a dále již nekystalizuje a velikost plochy povrchu vzorků, zpracovaných při vyšších teplotách se proto nemění. K obdobným závěrům při sledování přeměny γ -FeOOH (lepidokrokitu) ve vodném prostředí došel Van Oosterhout [11], a je tedy pravděpodobné, že představují obecnější mechanismus hydrotermálních transformací železitých oxidhydroxidů.

Literatura

- [1] Smith G. F., Kidd D. J.: Am. Mineralogist 34, 403 (1949).
- [2] Wefers K.: Ber. Deutsch. Keram. Ges. 43, 677 (1966).
- [3] Wefers K.: Ber. Deutsch. Keram. Ges. 43, 703 (1966).
- [4] Butler G., Isón H. C. K.: Chem. Communications 12, 264 (1965).
- [5] Garcia-Gonzales M. L., Grange P., Delmon B.: C. R. Acad. Sci. Paris 280C, 1439 (1975).
- [6] Lima de Faria: Z. Kristallogr. 119, 176 (1963).
- [7] Ishikawa F., Inouye K.: J. Thermal. Anal. 10, 399 (1976).
- [8] Derie R., Ghodsi M., Calvo Roche C.: J. Thermal. Anal. 9, 435 (1976).
- [9] Mangel A.: Silikáty 8, 157 (1964).
- [10] Hanousek F.: Chem. Listy, v tisku.
- [11] Van Oosterhout G. W.: J. Inorg. nucl. Chem. 29, 1235 (1967).

ТЕРМОСТОЙКОСТЬ α -ОКСИДГИДРООКИСИ ЖЕЛЕЗА

Томаш Ганслик, Карел Бехине, Ян Шубрт, Владимир Заплетал

Институт неорганической химии ЧСАН, 250 68 Ржеж по Прагой

Исследовали дегидратацию α -оксидгидроокиси железа в качестве суспензии в воде или ксилола при температурах до 300°C при давлении насыщенных паров жидкости. Дегидратацией при заданных условиях получается единственный продукт, т. е. α -окись железа (гематит). Продукты, полученные дегидратацией в ксилоле, соблюдают форму частиц исходного гетита, в то время как при дегидратации в воде проходит изменение их формы и понижение количества. Температура дегидратации в воде — $241 \pm 2^\circ\text{C}$. Полученные результаты объясняются тем, что при дегидратации в воде проходит частичное растворение исходных частиц α -FeOOH (гетита) и кристаллизация α -Fe₂O₃ (гематита) в растворе.

Рис. 1. Микросъемка исходной α -FeOOH.

Рис. 2. Микросъемка продуктов дегидратации α -FeOOH в ксилоле. Температура дегидратации 300°C .

Рис. 3. Микросъемка продуктов дегидратации α -FeOOH в воде. Температура дегидратации 275°C .

THERMAL STABILITY OF FERRIC α -OXIHYDROXIDE

Tomáš Hanslík, Karel Bechině, Jan Šubrt, Vladimír Zapletal

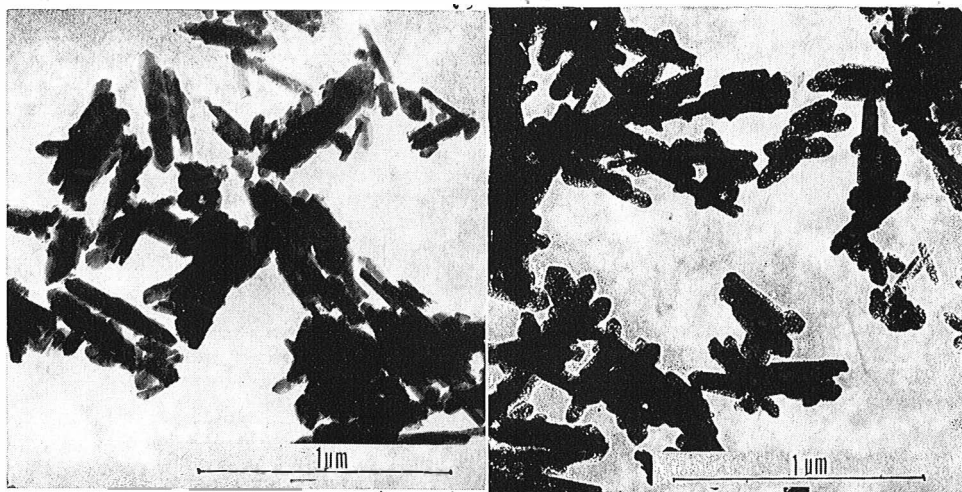
Institute of Inorganic Chemistry, Czechoslovak Academy of Sciences, 250 68 Řež near Prague

Dehydration was studied of ferric α -oxihydroxide suspended in water or in xylene at temperatures of up to 300 °C under the pressure of saturated vapours of the liquid. Under these conditions dehydration yields ferric α -oxide (hematite) as the sole product. The products obtained by dehydration in xylene keep the shape of the initial goethite particles, whereas dehydration in water brings about a change in their shape and a decrease of their number. The temperature of dehydration in water is 241 ± 2 °C. The results are interpreted so that dehydration in water involves partial dissolving of the initial α -FeOOH particles (goethite) and crystallization of α -Fe₂O₃ (hematite) from the solution.

Fig. 1. Micrograph of the initial α -FeOOH.

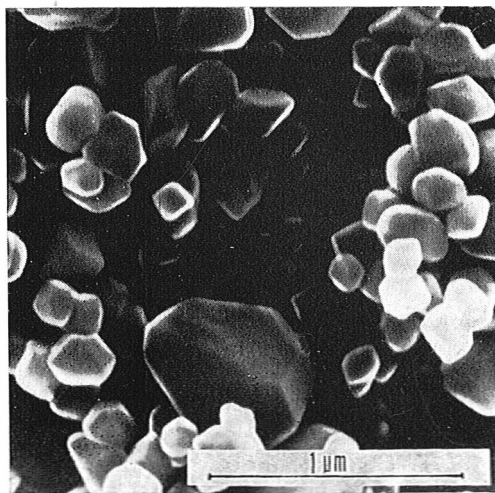
Fig. 2. Micrograph of the dehydration products of α -FeOOH in xylene. Dehydration temperature 300 °C.

Fig. 3. Micrograph of the dehydration products of α -FeOOH in water. Dehydration temperature 275 °C.

Obr. 1. Mikroskopický snímek výchozího α -FeOOH.

Obr. 2. Mikroskopický snímek produktů dehydratace α -FeOOH v xylenu. Teplota dehydratace 300 °C.

Obr. 3. Mikroskopický snímek produktů dehydratace α -FeOOH ve vodě. Teplota dehydratace 275 °C.